

MƏLUMAT BAZALARI ƏNƏNƏVİ İNFORMA RESURSLARININ MÜASİR FORMASI Kİ YA

Rəşad Qardaşov

Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemlə
kafedrasının dosent əvəzi, tarix üzrə fəlsəfə doktor
qardashov@inbox.ru

Yusif Əsədullayev

Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemlə
kafedrasının magistranti
yusifasadullayev@mail.ru

Xülasə: Məqalədə kitabxanaların fəaliyyət göstərməsi üçün texniki təminatın yeni resursların təsnifatı təhlil edilmişdir. Kiri içərisində informasiya resurslarının təsnifatı, formallaşmas xilik aspektindən məntiqi ardıcılıqla şərh edilmişdir. Ənənəsurlarının ənənəvi və müasir formalarının təhlili verilmiş və uyğun olaraq elektron informasiya resurslarının identifikasiyası Həmçinin məlumat bazalarının informasiya resurslarının mükitabxanşunaslıq obyektiindən qiyməti verilmişdir. Təhsilin vərin informasiya təminatında məlumat bazalarının yeri göstəri. **Açıq sözlər:** informasiya resursu, elektron resurslar, kitabxana r edilməsi, məlumat bazaları, informasiya ehtiyatları.

XX əsrin son onilliyində informasiya və kommunikasiyalarının cəmiyyətin inkişafına təsir göstərən əsas amillərdən biri: informasiya texnologiyalarının sürətli inkişafi cəmiyyətin informasiya mərhələsinə qədəm qoymasına şərait yaratdı. Informasiyalı yətdə informasiya əmtəəyə çevrilərək onu inkişaf etdirən əsas və kimi çıxış edir, nəticədə sənaye cəmiyyətindən informasiya çid baş verir. Belə bir dövrde kitabxanalar bəşəriyyətin mədəni ruyucusu, yaradıcısı və ən əsası, müasir informasiya sistemləri qə yarada biləcək mərkəz olmağa doğru inkişaf edir. Cəmiyyəxanaları yalnız müxtəlif növ çap məhsullarının saxlayıcısı kimi avtomatlaşdırılmış xidmət komplekslərini özündə cəmləşdirən lokal və kitabxanadan kənar rejimdə, uzaq məsaflədən – online xidmət göstərə bilən informasiya müəssisəsi kimi görmək istəyir. Bu isə yalnız Internet və yenilikçi texnologiyalarının tətbiqi vasitəsilə mümkündür. Elektron kitabxanalar, elektron kataloqlar vasitəsilə kitabxanalar öz informasiya resurslarını dünya oxucularına təqdim edə bilir, oxucu kontingenti, digər kitabxana-informasiya mərkəzləri ilə əlaqələri genişlənir. Elektron kataloq real oxucu sorğularının öyrənilməsini, bunun əsasında kitabxanaların daha

im olan maddi xana resursları
ərhalələri tari-
iforasiya re-
övrün tələbinə
göstərilmüşdür.
r forması kimi
'mi tədqiqatla-
şdır.
rslarının idarə

texnologiyala-
evrilməsi, in-
ya quruculu-
lmış cəmiyy-
əsildar qüv-
niyyətinə ke-
ni ırsinin qo-
birbaşa əla-
nüşasit kitab-
eyil, həm də
lə oxuculara

effektiv komplektləşdirilməsini təmin edir. Elektron kataloq özündə həm bibliografik, həm də elektron sənəd informasiyasını daşıdığından, kitabxanaçılara in köməyi olmadan həm informasiya axtarışına, həm də axtarılan sənədin resurslarının idarə edilməsi tarixi ardıcılıqla nəzər salsaq sadədən mürəkkəbə doğru ierarxik şəkildə inkişaf etmişdir və geniş təhlil tələb edir. İnfomasiya resurslarının təsnifatını müəyyənəşdirmək, kitabxanalarda elektron resurslarla işin təşkilinin kəmiyyət və keyfiyyət göstəricilərini analiz etməkdir. İnfomasiya resurslarının tarixi təkamülünü, inkişaf dinamikasını meydana çıxarmaq və təhlil etmek; Kitabxanalarda elektron informasiya resursları ilə məlumat axtarış işinin müasir vəziyyətinin dinamikasını meydana çıxarmaq; Milli mədəniyyətimizin ayrılmaz tərkib hissəsi olan və informasiya funksiyasını yerinə yetirən ölkə kitabxanalarının iş təcrübəsini öyrənməkdir.

Bəşəriyyət öz inkişafı prosesində yeni, daha mükəmməl, öz informasiya tələbatlarının ödənilməsi üçün informasiyanın istehsalı, emalı, ötürülməsi və saxlanması mexanizm və texnologiyalarını yaratmış və indi də yaratmaqdadır, bu da informasiya resurslarının çoxluğunun formallaşmasını təmin edir. Dünya təcrübəsinə əsasən informasiya resurslarının tarixi inkişafında aşağıdakı mərhələləri ayırmak olar:

I mərhələ: İnfomasiya kateqoriyalarında insanın rəngarəng təcrübəsinin qiymətləndirməyə və onun nəsildən-nəslə ötürülməsinə imkan verən nitqin yaranması və insanlar arasında nitq və siqnal səviyyəsində informasiya mübadiləsinin inkişafı ilə əlaqədardır. Şifahi informasiya nitqin inkişafına təkan verdi, bu da insani heyvandan ayırmaga və informasiya texnologiyaları mexanizmini işe salmağa imkan yaratdı.

II mərhələ: İnfomasiya resurslarının inkişafının ikinci mərhələsi insanlar arasında ünsiyyəti və biliklər mübadiləsinə daha yüksək səviyyəyə – sənəd dövriyyəsinə keçdiyi zamana, yazının meydana gəlməsi dövrünə (texminən b.e.ə. Misirdə və Mesopotamiyada IV minilliyyin sonu, III minilliyyin əvvəlləri) aiddir. Bu zaman fəzada və zamanda yeri dəyişdirilə bilən primitiv (papiro, palçıq və s.) daşıyıcılarda olmaqla vahid nüsxələrdə informasiyanın saxlanma texnologiyası, cari və tarixi xarakterli informasiyaya daxil olma (kiçik və məhdud) imkanları yarandı. O zamanlar ayrı-ayrı insanların və cəmiyyətin həyatının vəziyyətini və davranışını əks etdirən ilk informasiya – sənəd anbarları meydana gəldi.

III mərhələ: Çapın meydana gəlməsi (Çində XI əsrin ortalarında, Avropana XV əsrin ortalarında, Moskvada XVI əsrin ortalarında) ilə xarakterizə olunur. Bu ixtira sənədləri kitab və ya qəzet şəklində nüsxələndirməyə, fəzada yaymağa və eləcə də kitabxanalar, arxiv və anbarlar formalasdırmağa imkan verdi, bir yerə cəmlənmiş mənbələrin toplanması ümumi və sahə professional təhsil sisteminin və bu biliklərin bütün dünyaya yayılmasının əsasını qoydu. Bu qayda ilə formalasın informasiya resursları insanın informasiya tələbatları səviyyəsinə yaxınlaşmaqla öz növbəsində mütənasib olaraq artmağa başladı.

IV mərhələ: İnformasiya resurslarının inkişafının dörə elektrik sinyallar və elektrik dalğalar texnikasında kəşflər və i (XIX əsrdə) aiddir. Teleqrafın, telefonun, radio və televizorun dünya üzrə əməli informasiya mübadiləsini təmin etməyə i mərhələdə yaranmış informasiya resurslarının həcminin artım (eksponensial) xarakter aldı. Məsələn, biliyin ümumi cəm templərlə dəyişirdi, 1900-cü illərdən başlayaraq hər 50 ildə 1950-ci ilə hər 10 ilə iki dəfə, 1970-ci ilə artıq hər 5 ildə iki 1990-ci ildən hər il dəyişməyə başladı. Bu da elmi-tədqiqat, təşkilatların nəticələrinin şəhər olunduğu sənədlərin, dissertasiyalar və s. və insan fəaliyyətinin müxtəlif sahələri üzrə dövri nəşrlər sürətli artımından, müxtəlif növlü (meteroloji, tibbi, iqtisadi) Əgər XX əsrin əvvəllerində bütün dünyada təqribən 10 min adət sahəsi üzrə jurnal var idisə, hal-hazırda hər il 60 dildə 100 milyondan çox elmi məqalə kitab, broşur, 250 mindən çox dəbatlar nəşr edilir. Nəhəng sayda sənədlər (elmi-tədqiqat işləbatlar, layihə və istehsal dokumentasiyası və s.) çap edilməsi sayı nəşr olunmuşların sayından 3-5 dəfə yüksəkdir. Buna görən sınaqlı səviyyədə qəbulu – örtülməsi texnologiyaları sübhən onun saxlanması isə köhnə qaydada – sənədlərin emalı və sahənin səviyyəsində qaldı. Bu da başarıyyəti bir tərəfdən, inforartımı və bunun da hesabına fəal formallaşan sivilizasiyalı i struktur və informasiyanın əməli alıma vasitələrinin sayı ilə sənədlərin (daha çox kağız) məhdud arxivləşdirmə və saxları xarakterizə olunan böhran vəziyyətinə gətirib çıxardı. Bu sənədli informasiya çoxluqları içərisində zəruri informasiyanın axtarışında zamanda informasiya fəaliyyətinin müasir avtomatlaşdırılmışlığı və emalı zərurəti meydana çıxdı. İnformasiyanın bu cümlədən çox çətin idi. Əvvəller hazırlanmış analoqun axtarışında yeni mehsulun yaradılması sərfli idi. Məsələn, XX əsrdən ABŞ-nın kitabxanalarında zəruri sənədlərin axtabaribən 300 milyon dollar sərf olunurdu, kağız istehsalı artımın fərqli ABŞ ÜDM-nin artım templərini aşmışdı. Bu cür vəziyyət texnologiyaları bazasında elm və texnikanın çoşğun inkişafına sənədli nəticəsində tranzistorun (1947) və mikroprosessorun (1 kompüterlərin və verilənlərin örtülməsi üçün kompüter şəhərini şərtləndirdi.

V mərhələ: İnformasiya resurslarının inkişafının beşinci mərhələsi – müasir informasiya cəmiyyətinə inqilabi keçidin aşağıdakı xarakter xüsusiyyətləri ilə fərqlənən informasiya texnologiyalarının yeni dövrü başladı:

– İnformasiyanın mexaniki və elektrik emal vasitələrinin elektron vasitələrlə əvəz olunması;

icü mərhələsi iqlər dövrünə əməsi bütün kan verdi. Bu təsəssilə intellektuvelcə çox az ki dəfə artdı, fə və nəhayət, iibikonstruktur, məruzələrin daima sayının s.) irali gəldi. bütün biliklər urnalı yaxın, 5 ərtəsiyə və heçqəndə hesa-qalır, onların ə inforamasiya-ə inkişaf etdi, nmasının ənəsisiyanın kəskin adı və ictimai diger tərəfdən, ə imkanları ilə ibdən müxtəlif ə problemləri və ə vasitələrinin əxinində istiqası deyil, daha 80-ci illərinin üçün ildə təqdimləri üç dəformasiya texnəb oldu. Bunun lə) ixtirası fərdi tələberin yaran-

– enerji sərfiyyatının kəskin ixtisarına gətirən maşın və dəzgahların, qurğuların və onların bütün qovşaqlarının miniaturləşdirilmesi;

- hesablama qurğularının enerjidən asılı elementlərinin təşkili;
- programla idarə olunan qurğu və prosessorların işlənilməsi.

Müasir hesablama və rabitə vasitələrinin inkişafı, kompüter şəbəkələrinin, xüsusilə Internetin yaranması elm və təhsil sferasının, elektron vasitələrin kütləvi informasiya vasitələrinə təsir sferasının genişlənməsinə, beləliklə də, İnformasiya resurslarının yenidən generasiya olunan həcmimin kəskin artımına gətirib çıxardı. Beləliklə, XX əsrin sonu XXI əsrin əvvəllərində bu artım əvvəlki dövrlərlə müqayisədə sıçrayışlı xarakter aldı və bunu da “informasiya inqilabı” və ya “informasiya partlayışı” adlandırdılar. [9,16].

VI mərhələ: İnformasiya resurslarının altıncı inkişaf və istifadə mərhələsi ilə xarakterizə olunur. İnformasiya resurslarının formallaşması və istifadəsi üzrə müasir informasiya texnologiyaları informasiya sənayesinin yaranmasına gətirib çıxardı ki, bu da öz növbəsində öz miqyasına, iqtisadi göstəricilərinə görə enerji istehsal edən, sənaye və kənd təsərrüfatı sənayesini qabaqladı. O, bilavasitə informasiyanın axtarışı və təqdimi ilə, eyni zamanda program və texniki təminat və onun çoxsaylı istifadəçilərə satışı ilə əlaqədardır. Buna görə də həm informasiya resurslarının, həm də onların saxlanma və ötürülmə proseslərinin iqtisadi qiymətləndirmə problemi yarandı. İnformasiya resurslarının idarə olunması, eləcə də onların saxlanması, yenidən emalı və çatdırılması üçün program və texniki vasitələrin genişlənməsinin təşkili və çoxsaylı xidmətlər meydana gəldi. [8,16].

Nəticədə dünya informasiya resurslarının inkişafı və informasiya texnologiyalarının təkamülü müasir dövrdə aşağıda adları çəkilən İnformasiya resurslarının formallaşmasına gətirib çıxardı:

Bununla da dünya informasiya məkanının tərkib hissəsi olan kitabxanaların informasiya resurslarının dövrün tələblərinə uyğun olaraq müasir təsnifati formallaşdırılır.

Məlumat bazaları informasiya resurslarının müasir forması hesab edilir. Məlumat bazaları quruluşuna görə arxivləşdirilmiş, indeksləşdirilmiş və instrumental xarakterlidir. Bunu aşağıda adları çəkilən məlumat bazalarının təsnifatında aydın şəkildə görə bilərik:

1. Web of Science – elmi jurnallarda və patentlərdə dərc olunan nəşrlərin referativ məlumat bazalarını, o cümlədən nəşrlərin qarşılıqlı sitat gətirilməsini nəzərə alan məlumat bazalarını birləşdirən internet-axatarış platformasıdır. Web of Science tabii, texniki, ictimai, humanitar elmlərə aid materialları əhatə edir. Bu məlumat bazası əsasən tibb, biologiya, psixologiya, iqtisadiyyat, fizika, astronomiya, riyaziyyat, hüquq, politologiya və kompüter elmləri üzrə elmi məqalələri özündə əks etdirir. Web of Science bibliografik məlumatların axtarışı, təhlili və idarə edilməsi üçün əlverişli imkanlara malikdir.

2016-ci ilədək bu məlumat bazası Thomson Reuters olub, lakin 3 oktyabr 2016-ci ildən yeni müstəqil şirkət olan Clarivate Analytics tərəfindən idarə olunur.

Web of Science məlumat bazası indeksləşən xarakterə məlumat bazasında alımlorın elmi fealiyyətinin effektivliyini mətləndirilməsi üçün bir sıra elmi göstəricilərin tətbiq edilməsələn, nəşrlərin sayı, Hirş indeksi yəni h-indeks və s.). Elmi fealiyyini qiymətləndirərkən indeksləşən məlumat bazaları bir sahib olduqları kimi, mənfi cəhətlərdə malikdirlər. Web of Science məlumat bazasına nəzər saldıqda, onun əsas mənfi tərəfi kimi istinad qiymətləndirilməsi baxımından, əsasən ingilis dilində olan məlumatı alınması diqqəti cəlb edir [10].

2. Scopus, Web of Science-dən sonra dünyyanın ən böyük məlumat bazasıdır.

Bu məlumat bazasının sahibi ən böyük və ən qədim nəşri biri olan Elsevier-dir. O, adı ilə qədim Elzevirov nəşriyyat evinin nəşriyyat Amsterdam şəhərində 1880-ci ildə təsis edilib.

Dünyanın ən böyük universitetləri və tədqiqat təşkilatları məlumat bazasında yer alan məlumatların keyfiyyətini tanıyırlar və Scopus indeksləşən xarakterli məlumat bazası olduğundan, bu nəticəni qiymətləndirmək üçün bu məlumat bazasından edirlər. THE, QS World University Rankings, Financial Times təqə agentlikləri universitetlərin dünya reytinglərini tərtib etmə məlumat bazasında verilən məlumatlardan geniş istifadə edirlər.

Scopus tərəfindən dəstəklənən əsas bibliometrik göstərici SNIP, SJR-dir. CiteScore, 3 il ərzində jurnalın nəşrlərinə istirahət hesablanır, klassik impakt faktoru isə 2 il ərzində edilən hesablanır. CiteScore-u sayarkən, jurnallardan məqalə və təhlükələr, konfrans əsərləri və digər sənədlər. CiteScore – maksimum göstərici hesab olunur, çünki onun hesablanması üçün heç bir xidmət istifadə olunmur. Tədqiqatçıların fikrincə, CiteScore vasitəsindən daha bir üstünlüyü qiymətləndirilər göstəriciləri dinamiki kanıdır, çünki CiteScore göstəricisi cari il üçün hər ay yenilənir. Scopus tərəfindən istifadə edilən bir göstəricidir, Leiden Universiteti H.F.Moed tərəfindən hazırlanmışdır. Bu göstərici hər bir elm sənədlərin seviyyəsini də nəzərə alır, belə ki, müxtəlif elmi istiqamətlərdə nəşrlərin müqayisəsi üçün də istifadə edilə bilər. SJR – SCImago Journal Ranking – Qranarada Universiteti tərəfindən hazırlanmış jurnalların reyting göstəricisiidir. Bu göstəricinin əsas üstünlüyü, burada təkcə istinadların ümumi sayı deyil, həm də istinadların nüfuzunun nəzərə alınması təşkil edir. Ümmülikdə, SJR adı impakt faktordan o qədər də fərqlənmir.

Ətinə məxsus
vate Analytics

k olduğundan
n formal qiy-
əruridir (mə-
yyətin effek-
üstünlüklerə
ənce-in çatış-
deksinin tam
ələrin nəzərə

məlumat baza-
sının evlərindən
orcludur. Bu

Scopus məlumat
əbul edirlər.
İssisələr tə-
nəş istifadə
s. kimi rey-
icün Scopus

CiteScore,
edilməsinə
inadlar üzrə
rdən başqa,
tsiya məqa-
n şəffaf bir
si alqoritm-
ə edilə ölç-
zləmək im-
JIP, Scopus
ə professor
inə aid isti-
nadlar
səviyyəsini də
nəzərə alır,
belə ki,
müxtəlif elmi
istiqamətlərdə
nəşrlərin
müqayisəsi
üçün də
istifadə
edilə bilər.

SJR – SCImago Journal Ranking
– Qranarada Universiteti tərəfindən hazırlanmış jurnalların reyting göstəricisiidir. Bu göstəricinin əsas üstünlüyü, burada təkcə istinadların ümumi sayı deyil, həm də istinadların nüfuzunun nəzərə alınması təşkil edir. Ümmülikdə, SJR adı impakt faktordan o qədər də fərqlənmir.

Elmi jurnallardan, konfrans materiallarından və kitab nəşrlərindən, eləcə də “peşəkar” jurnallardan başqa Scopus-a məktublar, qeydlər, redaksiya məqədət əhatə dairəsi aşağıdakı kimi bölündürülür: fiziki (təbii) elmlər (32%), tibb məlumat bazası müxtəlif dillərdə olan mənbələrin indeksləşdirilməsini təşkil edir, lakin elmi əsərin bazada yerləşdirilməsi üçün ingilis dilində annotasiya-nın olması zəruridir [11,12].

3. PubMed – ABŞ Milli biotexnologiya İnformasiya Mərkəzi (NCBI) tərəfindən ABŞ Milli Tibb Kitabxanasının “biotexnologiya” bölməsinə (NLM) əsasən yaradılmış tibbi və bioloji nəşrlərin ingilisdilli məlumat bazasıdır. PubMed-in tərkib hissəsinə MEDLINE təşkil edir. PubMed məlumat bazası İlk dəfə 1996-ci ilin yanvar ayında təqdim edildi. NCBI-Entrez PubMed-in mərkəzi axtarış sistemidir, və onun vasitəsilə PubMed, PubChem və digər mühüm tibbi məlumat bazalarına əlyətərlilik əldə etmək mümkündür. PubMed 30 milyon üzərində yazını özündə əks etdirir. PubMed xüsusi ədəbiyyatlardan tibbi və bioloji məqalələri, sənədləri, eləcə də tam mətnli məqalələrə istinadlar verir. PubMed tibb, stomatologiya, baytarlıq, ümumi səhiyyə, psixologiya, biologiya, genetika, biokimya, biotexnologiya, və s. sahələrə aid elmi materialları özündə əks etdirir. Hər il PubMed məlumat bazasında 500 000 sənəd haqqında məlumat daxil edilir. Bu məlumat bazasında axtarış Medical Subject Headings (MeSH) prinsipi əsasında baş verir. PubMed məlumat bazası instrumental xarakterlidir, və bu məlumat bazasına daxil edilən hər bir məqaləyə PMID (PubMed Identifier) adlanan unikal eyniləşdirmə nömrəsi verilir [13,14].

4. Google Scholar – bütün elm sahələri üzrə elmi nəşrlərin tam mətnləri üzrə pulsuz xidmət edən məlumat bazasıdır. Bu məlumat bazası 2004-cü ildən fealiyyət göstərir. Google Scholar indeksi, Avropanın və Amerikanın ən böyük elmi nəşriyyatlarının nəzərdən keçirilən online jurnallarının əksəriyyətindən məlumatları özündə əks etdirir. Google Scholar funksiya etibarı ilə Scirus, CiteSeerX və GetCITED, həmçinin, ödənişli abunəliklə xidmət edən, Scopus və Web of Science kimi nüfuzlu məlumat bazalarına bənzəyir.

Google Scholar yalnız onlayn məqalələrdə deyil, kitabxanalarda mövcud olan məqalələr üzrə də axtarış aparır. Google Scholar “elmi” axtarış nəticələri tam mətnli jurnal məqalələri, texniki hesabatlar, preprintlər, dissertasiyalar, kitablar və digər sənədlərdən, o cümlədən “elmi” hesab olunan seçilmiş veb-səhifələrdən istinadlar vasitəsilə axtarış həyata keçirir. Axtarış nəticəsində Google Scholar məlumat bazası məqalələrə istinadlar verir. Verilən istinadların əksəriyyəti məqalə haqqında qısa məlumat olan səhifələrə gətirib çıxarır, məqalələrin tam mətninə daxil olmaq üçün isə istifadəcidən ödəniş tələb oluna bilər.

Google Scholar-in “Geniş axtarış” funksiyası xüsusi jurnal və ya məqalələr üzrə axtarış etmək imkanı verir. Axtarış nəticələri isə müəllifin reytinginə görə; məqaləyə istinadların sayına görə; tapılan məqaləyə istinad edən məqalələrin reytinginə görə; istinad olunan məqalələrin dərc olunduğu jurnalların rey-

tininqə görə, tapılmış məqalənin dərc olunduğu jurnalın reytingi
nır. Həmçinin Google Scholar-in “İstinad” blokundan baxılan
nad olunduğu məqalələrin siyahısını öyrənə bilərsiniz. Bu xüs
Scholar məlumat bazasında indeksləşməni təmin edir. Bu infor-
mat bazalarının vebometrik sıralamasında istifadə edilə bilər
məqalələr” blokunda baxılan məqalənin məzmununa oxşar məc-
si göstərilir. Məqalələr nəzərdən keçirilən məqalə ilə oxşarlıq
əhəmiyyətini görə sıralanır [15,16].

Nəticə: Azərbaycan Respublikasının "Kitabxana işi haqqı" da da qeyd edilir ki, "Kitabxana fəaliyyətinin əsas istiqamətləri - siya fondlarının formallaşmasından, mühafizəsindən və bu material və fiziki şəxslərə istifadəyə verilməsindən, kitabxanalarda top informasiya mübadiləsinə imkan verən vahid informasiya məkənindən ibarətdir. [1,1]. İformasiyalasdırılmış cəmiyyətə keç olaraq kitabxanaların əhaliyə xidmət formaları zamanın tələbinə dirləməlidir. Beləliklə, insanların fəaliyyəti əsasən informasiya təşkilinə və istifadəsinə mərkəzləşir, maddi və energetik resurslara isə maşınlara etibar edilir. Məlumat bazaları ənənəvi informasiyaya müasir forması kimi təqdim etdiyikdə, aşağıdakı əlamət və xarakteristikalarla diqqət yetirmək lazımdır:

- informasiya və biliyin əhəmiyyətinin yüksəlməsi;
  - sosial və istehsal sferalarının informasiyalasdırılması;
  - yeni tipli informasiya münasibətlərinin formalasması

Bu amillerin neqativ təsirlərinin aradan qaldırılmasında ilk dövlət informasya siyasetinin və uyğun strategiyalar kompleksini ölkə kitabxanalarının strukturunun modernləşdirilməsi və informasiyasının aradan qaldırılmasıdır. Informasiya xidmətləri bazası və aktivləşməsi üçün bir neçə istiqamət təklif edilmiş və əsaslı 1. İstifadəçilər üçün ümməlçatar kompleksin formallaşması;
2. Informasiya bərabərsizliyinin hamarlanması və istehlakı; kisəsi;

3. İnfomasiya savadlılığının yüksəldilməsi;
  4. Milli infomasiya bazarının dövlət tərəfindən dəsteklənmə;
  5. Təhsil və elm sferalarına dövlət dəstiysi;
  6. İnfomasiya sahələri üçün kadr hazırlığı problemlərini həll etmə.

Ədəbiyyat

a) Azərbaycan dilində

1. "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu // "Azərbaycan" qəzeti, 1999, 14 mart
  2. Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafi üzrə "Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı // Respublika" qəz., Bakı, 2008, 7 oktyabr.

› görə sırala-
› qalənin isti-
yyət Google
ləşmə məlu-
Mövzu üzrə
lərin siyahı-
ərcəsinə və

a" qanunun-
əd-informa-
ların hüquqi
ib saxlanan
nın yaradıl-
llə əlaqədar
yğun dəyiş-
esurslarının
in istehsalı
esurslarının
eristikalara

vasıteler –
şlənilməsi;
iya assim-
l formalaş-
dırılmışdır.

orunun in-

3. Azərbaycanda kitabxanaların fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı // "Azərbaycan" qəz., Bakı , 2007, 21 aprel.
  4. Abbasov A və b. İnformatika, telekommunikasiya, radioelektronika üzrə terminoloji lüğət. Bakı: Çəşioğlu, 1998, 32 s.
  5. Cəfərov C. Kitabxana- informasiya xidmətində elektron kataloq. Monoqrafiya. Bakı, 2012
  6. İsmayılov X. Kitabxana informasiya texnologiyaları. Bakı: Nurlar, 2009, 311 s.
  7. Xələfov A. A, Qurbanov A. İ.: Kitabxanaların kompüterləşməsinin əsasları: Dərslik. – B.: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2017. – 327 s.

b) Rus dilinda

8. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура. – М.: Государственный университет – Высшая школа экономики, 2000. – 606 с.

9. Винер Н. Человеческое использование человеческих существ: кибернетика и общество. // Винер Н. Человек управляющий. – СПб.: Питер, 2001. 3-196 с.

c) internet resursları

10. <https://web.archive.org/web/20161226090728/http://ipscience.thomsonreuters.com/product/web-of-science/>
  11. <https://elsevierscience.ru/products/scopus/>
  12. <https://www.scopus.com/>
  13. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/>
  14. https://www.nlm.nih.gov/pubs/techbull/so06/so06_pm_10.html
  15. <https://scholar.google.com/>
  16. <https://scholar.googleblog.com/>

R.Gardashov
Y.Asadullaev

Databases as a modern form of traditional information re Summary

The article analyzes the classification of material and technical provision i.e. resources necessary for the functioning of libraries. Stages and formation of information resources within library resources have been interpreted in logical sequence from historicity aspect. The analysis of traditional and modern forms of traditional information resources was given and the identification of electronic information resources according to the requirements of the period was shown. As a modern form of information resources of databases have also been evaluated from the object of library science. The position of databases in the information support of education and scientific research is indicated.

Keywords: information resource, electronic resources, library resources management, databases.

ардашов
Ю. адуллаев

Базы данных как современная форма традиционных информационных ресурсов

Резюме

В статье проанализирована классификация материально-вещественного обеспечения, то есть ресурсов, необходимых для функционирования. Этапы определения, формирования информационных ресурсов внешних ресурсов трактуются в логической последовательности с историзма. Дан анализ традиционных и современных форм традиционных информационных ресурсов и показана идентификация электронных информационных ресурсов в соответствии с требованиями времени. Также дано описание библиотековедения как современной форме информационных баз данных. Указано место информационных баз в информационном образовании и научных исследований.

Ключевые слова: информационный ресурс, электронные ресурсы, управление библиотечными ресурсами, базы данных.

Рәүсі: т.ү.ф.д..dos.

Г.Rzayeva

нического
иблиотек.
и библио-
ки зрения
зных ин-
формацион-
ленка объ-
ресурсов баз
учении об-

сы, управ-